Långhorningen Chlorophorus varius införd i Sverige

[Chlorophorus varius (Coleoptera, Cerambycidae) introduced to Sweden]

PETER WÄRMLING & HANS AHNLUND

Mellan den 10–12 mars 1993 meddelades oss av Marianne Fagerberg på Liljedalshemmet i Gnesta, Södermanland, att flera exemplar av en "gulgrön, lång skalbagge" påträffats i ett av rummen. Ett av exemplaren, en ca 10 mm lång hane, togs tillvara och kunde bestämmas till långhorningen *Chlorophorus varius*. Det kunde snart konstateras att skalbaggarna kläckts ur en ca 25 cm lång, knotig och torr vinstock med diametern 5 cm. Denna ingick i ett blomsterarrangemang som inköpts den 18 mars 1992 på BW stormarknad i Kungsängen, och sedan dess stått ett par meter från fönstret i det aktuella rummet. Efter fyndet av skalbaggarna överlämnades vinstocken till den ene av oss (H.A.), som placerade den i en burk. Ur vinstocken pillades senare fram en puppa som kläcktes den 30 mars och gav en hona. På vedbiten kunde sex, sju kläckningshål observeras. Varifrån vinstocken ursprungligen kommit har ej gått att utreda. En försiktig gissning är Österrike.

Chlorophorus-släktet innehåller många europeiska arter men endast tre som är behårade i grönt, gult och svart: *C. varius* (Müll.), *C. herbsti* (Brahm) och *C. pilosus* (Frost.). Dessa arter är mellan 8 till 14 mm långa. *C. varius* och *C. pilosus* har tydliga svarta band som åtminstone delvis sammanstöter vid täckvingesömmen. Hos *C. pilosus* är översidan gulgrönt och undersidan grått behårade, hos *C. varius* är både ovan- och undersidorna av liknande gulgröna behåring. Hos *C. herbsti* berör de svarta banden ej varandra över täckvingesömmen. De tre arterna är mycket sällsynta i Tyskland (Trauter et al. 1989) men vanligare i Sydeuropa. *C. pilosus* är aldrig påträffad Sverige. *C. herbsti* är funnen i Skåne, Blekinge, Småland och runt Mälaren (Lundberg 1986). *C. herbsti* förekommer i övrigt närmast i Finland samt i Mellan- och Sydeuropa (Ehnström & Waldén 1986).

C. varius besöker gärna blommor under soliga dagar. I Centraleuropa kläcks baggen mestadels i juli–augusti. Arten är mycket värmeälskande och är allmän i Medelhavsområdet. Larven lever i torr ved av valnöt, lönn, alm och al och andra lövträd.

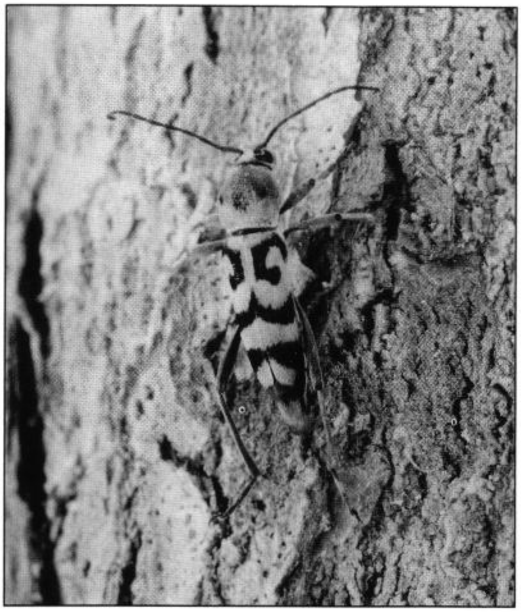

*Fig. 1. Hane av långhorningen **Chlorophorus varius** nykläckt ur importerad vinstock i Gnesta, Södermanland. Foto: Hans Ahnlund.*

*Male of the cerambycid beetle **Chlorophorus varius**, newly hatched from a stem of imported grapewine.*

Vidare är arten kläckt ur torra grenar på lindar, varför biologin sammanfaller med *C. herbsti* (Ehnström & Waldén 1986). Larvutvecklingen är 2–3 år och äger mestadels rum i döda eller döende solexponerade stammar och grenar som sitter kvar på trädet. *Chlorophorus varius* har enligt litteraturuppgifter ej påträffats i Nordtyskland eller i Skandinavien under 1900-talet. Dock finns tre exemplar funna i Västergötland under förra århundradet och Thomson anger arten från Kinnekulle (Ehnström & Waldén 1986). Thomson har sannolikt hämtat sin uppgift från Gyllenhal (1827) som skriver: "Habitat in pratis silvaticis, apud nos

rarissime, in Kinnekulle Westrogothiae, dom. Hollberg lectus". (ungefär: "Lever på skogsängar, hos oss mycket sällsynt, Kinnekulle, Vg"). Gyllenhal tar även upp *C. herbsti* som han betecknar som "rarius"(sällsynt). Gyllenhals uppgift har tidigare betvivlats. Den 4.VI 1992 påträffades dock ett exemplar av *C. varius* i Falköping av amatörentomologen Johan Dahlström (Dahlström 1993). Djuret påträffades inomhus (i badrummet på natten) och skulle således ha kunnat kläckas ur infört vedmaterial i hemmet. Dahlström kunde dock inte utpeka något sannolikt yngelsubstrat och det är möjligt att detta djur flugit in genom ett öppet fönster (ditlockat av ljus?). Dagarna innan fyndet hade varma sydostliga vindar dominerat och det hade varit så varmt att dörrarna till huset stått vidöppna. Eftersom Johan bor på sluttningen mot Mösseberg (och avståndet till Kinnekulle bara är några mil) kanske arten fortfarande lever kvar i dessa trakter av Sverige? Vad som dock talar emot att fyndet är sporadiskt är det relativt tidiga fynddatumet, vilket indikerar att även detta exemplar kan ha kläckts ur importerat material i omgivningen.

Fynd av *C. varius* med osäkert ursprung föreligger även från Skåne och Södermanland (Ehnström & Waldén 1986). Vidare har Stig Lundberg meddelat att tre ex kläckts ur en importerad vinstock från en blomsterhandel i Luleå i början av mars 1992.

Tack

Vi vill tacka Marianne Fagerberg och Filip Andersson för att vi kontaktades samt för att vi fick behålla materialet. Bengt Ehnström och Stig Lundberg bidrog med värdefulla uppgifter.

Litteratur

Bily, S. & Mehl, O. 1989. Longhorn Beetles (Coleoptera, Cerambycidae) of Fennoscandia and Denmark. Fauna ent. Scand. 22:1–203.

Dahlström, J. 1993. Chlorophorus varius påträffad i Falköping. Aromia (Västsvenska Entomologklubben) 1993 (1): 8.

Ehnström, B. & Waldén, H.W. 1986. Faunavård i skogsbruket. Del 2 – Den lägre faunan. Jönköping (Skogsstyrelsen).

Gyllenhal, L. 1827. Insecta Svecia descripta, Vol IV. Skara.

Lundberg, S. 1986. Catalogus Coleopterorum Sueciae. Stockholm (Entomologiska föreningen i Stockholm & Naturhistoriska Riksmuseet).

Trautner, J., Geigermuller, K. & Gense, U. 1989. Käfer beobachten, bestimmen, Band 1. Melsungen (Verlag Neumann-Neudamm).

Summary

In 1993, several specimens of the cerambycid beetle *Chlorophorus varius* (Müll.) were hatched from a dry stem of imported grapewine in Gnesta, province of Södermanland, Sweden. Some old, somewhat doubtful records of *C. varius* exists from southern Sweden, but the beetle has been considered to be extinct in the country. In 1992, one specimen was found indoors in the province of Västergötland, in circumstances witch might indicate that the animal came from the surrounding woods. The place is close to the location where Gyllenhal first reported the species in 1827. Three specimens have also been found indoors in the province of Norrbotten in March 1992, likewise hatched from a dry stem of grapewine.

Peter Wärmling, Fredsgatan 12, S-151 34 Södertälje, Sweden.

Hans Ahnlund, Tangovägen 4, S-646 00 Gnesta, Sweden.